

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Наталія ВІННІКОВА
_____ 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОЛОГІЇ**

для аспірантів

спеціальності 031 Релігієзнавство

освітнього рівня третього (освітньо-наукового)

освітньо-наукової програми «Релігієзнавство»

Київ – 2023

Розробники:

Небожук Роман Андрійович, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка

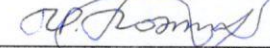
Викладач

Небожук Роман Андрійович, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка

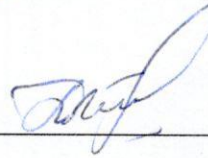
Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства протокол № 2 від 13 09 2022 р.

Завідувач кафедри Іван ОСТАЩУК

Робочу програму погоджено з гарантом ОНП «Релігієзнавство» 13 09 2022 р.

Гарант ОНП «Релігієзнавство» Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

Робочу програму перевірено «13» 09 2022 р.

Завідувач аспірантури, докторантури Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 2023/2024 н.р. (Горбань О.В), «01» 09 2023р., протокол № 1

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

підпис П.І.Б.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 90	
Рік навчання	3	3
Семестр	5	5
Кількість модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
Аудиторні	24	12
Модульний контроль	6	-
Самостійна робота	60	78
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» системи знань про актуальні проблеми, які досліджує сучасна теологія; оволодіння базовими знаннями понятійно-категоріального апарату, термінології теології як наукової дисципліни; набуття вмінь та практичних навичок розуміння змісту й структури теології в її історичному розвитку й сучасному стані в теоретичній, систематичній та практичній площинах.

Завдання навчальної дисципліни – сформувати наступні загальні та фахові компетентності:

ФК 3 Здатність до побудови алгоритму наукового дослідження у галузі релігієзнавства, використання релігієзнавчої методології; використання теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

ФК 6 Здатність до різних видів історико-релігієзнавчого аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний, феноменологічний тощо); опрацювати джерельну базу дослідження; адаптувати і застосовувати релігієзнавчі ідеї у сучасну дослідницьку практику; використовувати формаційний та цивілізаційний підходи до осмислення різноманітних релігійних явищ і процесів в системі «людина-суспільство-природа».

ФК 7 Здатність до диференціації наукової діяльності відповідно до спеціальності; ґрунтовно знати історію релігії, в тому числі й сучасні релігійні вчення і напрямки; володіти сучасним концептуальним апаратом релігієзнавства; вміння практичного реформування релігієзнавчих досліджень в Україні на основі аналізу зарубіжного досвіду та з урахуванням актуальних

проблем сучасного релігієзнавства.

ФК 8 Здатність до вивчення та модернізації існуючих дослідницьких методів, систем та технологій дослідження релігійних процесів і явищ; розуміння особливостей соціокультурного середовища та специфіки релігійних процесів; здатність аналізувати конвенціональні норми соціальної і культурної регуляції – національні й станові традиції, домінуючу мораль, світогляд, цінності, володіння високим рівнем релігійної толерантності та культури.

ФК 9 Здатність аналізу відповідних інституційних норм соціальної організації – основних соціальних інститутів, економічних, політичних, конфесійних структур, закладів, установ та ієрархій; здатність розробляти й впроваджувати нові методи моделювання й оптимізації систем державного управління з урахуванням потенціалу функціонування релігійних інституцій.

ФК 10 Здатність досліджувати та аналізувати державно конфесійні відносини як систему суспільних відносин, здійснювати моніторинг і аналіз внутрішньої та міжнародної релігійної ситуації та розробляти інноваційні рекомендації стосовно підтримки в Україні міжконфесійної злагоди.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теології» аспіранти повинні засвоїти навички розв'язувати складні спеціалізовані задачі в галузі релігієзнавства і богослов'я та отримати наступні програмні результати навчання:

ПРН 1 Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ і процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.

ПРН 2 Здатність до застосування методів наукового пізнання у аналізі релігійних процесів і явищ, проведення науково-дослідної діяльності, розробки та впровадження дослідницьких проектів, здійснення наукового дослідження та інтерпретація його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.

ПРН 6 Здатність реалізовувати професійну та науково-дослідну діяльність на основі знань про сучасні новації в галузі релігієзнавства.

ПРН 10 Здатність вибудувати алгоритм наукового дослідження галузі релігієзнавства, використовувати методологічні принципи релігієзнавчого дослідження, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначати порядок проведення дослідження і його етапи.

ПРН 13 Здатність до компаративного аналізу складних явищ і процесів релігійного життя суспільства в контексті вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок.

ПРН 14 Здатність до прогнозування наукової діяльності, до аналізу історичної динаміки та моделювання релігійних процесів та явищ.

ПРН 15 Здатність до аналізу тенденцій розвитку сучасного релігійно-культурного середовища.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

НАЗВА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ТЕМ	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
РЕЛІГІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ					
Змістовий модуль I.					
Теологія як наукова дисципліна та історичний феномен.					
Тема 1. Становлення раціонального викладу християнського богопізнання. Спільне та відмінне між конфесійною та світською теологією.	14	2	2		10
Тема 2. Співвідношення між теологією, вірою, релігієзнавством і філософією.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Змістовий модуль II. Теологія як суспільний феномен					
Тема 3. Конфесійно-історична специфіка богословського осмислення місії та доктрини Церкви у католицизмі, православ'ї та протестантизмі.	14	2	2		10
Тема 4. Актуальні питання розвитку теологічної думки в Україні.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Змістовий модуль III.					
Відповідь теологічної думки на ключові виклики сучасного глобалізованого суспільства					
Тема 5. Захист довкілля та подолання глобальної нерівності. Християнська біоетика.	14	2	2		10
Тема 6. Внесок Церкви в утвердження миру. Екуменічний рух та міжрелігійний діалог.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Всього	90	12	12		60

Тематичний план для заочної форми навчання

НАЗВА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ТЕМ	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОЛОГІЇ					
Змістовий модуль I.					
Теологія як наукова дисципліна та історичний феномен.					
Тема 1. Становлення раціонального викладу християнського богопізнання.	14	2	2		10
Тема 2. Співвідношення між теологією, вірою, релігієзнавством і філософією	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Змістовий модуль II. Теологія як суспільний феномен					
Тема 3. Конфесійно-історична специфіка богословського осмислення місії та доктрини Церкви у католицизмі, православ'ї та протестантизмі.	14	2	2		10
Тема 4. Актуальні питання розвитку теологічної думки в Україні. Спільне та відмінне між конфесійною та світською теологією.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Змістовий модуль III.					
Відповідь теологічної думки на ключові виклики сучасного глобалізованого суспільства					
Тема 5. Гідність людської особи. Права і свободи людини. Християнська біоетика.	14	2	2		10
Тема 6. Внесок Церкви в утвердження миру. Екуменічний рух та міжрелігійний діалог.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Всього	90	12	12		60

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Теологія як наукова дисципліна та історичний феномен

Тема 1. Становлення раціонального викладу християнського богопізнання.

Перші спроби систематичного осмислення віри Церкви у ранньому християнстві. Формування перших богословських шкіл на християнському Сході та у Західній Європі. Визначення для теології Томи Аквінського: «У священному вченні (*sacra doctrina*) все розглядається у зв'язку з Богом (*sub ratione Dei*): або тому що це є сам Бог, або тому що воно стосується до Бога як до початку і мети» (*Summa theol.* I.1.7).

Три витoki теології: 1) віра в «теїстичного» Бога та її продовження і поглиблення — містичний досвід; 2) визнання Божого об'явлення, перш за все, у Св. Письмі разом і з традицією його тлумачення в патристиці і далі у Переданні (Традиції) і магістеріумі Церкви (для історичних церков — римсько-католицької і православної); 3) греко-римська філософія і/або взагалі філософський підхід, особливо філософська термінологічна база.

Об'єкт дослідження теології — Святе Письмо, твори отців і вчителів Церкви (патристика) та інших християнських авторів, богослужіння, церковне мистецтво тощо. Здобутки та методологія суміжних гуманітарних дисциплін: класичної і близькосхідної філології, філософії, історії, літературознавства, мистецтвознавства, археології тощо.

Ключові слова: церква, віра, віровчення, самоусвідомлення Церкви, богослов'я / теологія, витoki теології, об'єкт дослідження теології.

Тема 2. Співвідношення між теологією, вірою, релігієзнавством і філософією.

Зміст базових категорій та понять християнської теології. Визначення теології як науки, що ставить собі за мету пізнання Бога у теїстичному його розумінні, а також пізнання всього іншого (світу, людини, культури, суспільства, історії тощо) у співвідношенні з Богом.

Розвиток релігійної філософії. Зв'язок між теологією та філософією. Застосування теоретичного потенціалу аналітичної філософії, логіки до аналізу традиційних християнських концепцій.

Ключові слова: християнська теологія, релігія, функції релігії, функції церкви, релігієзнавство, релігійна філософія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Теологія як суспільний феномен

Тема 3. Конфесійно-історична специфіка богословського осмислення місії та доктрини Церкви у православ'ї, католицизмі та протестантизмі.

Універсальність християнського вчення. Соціальна природа релігії. Базові функції релігії: світоглядна, комунікативна, інтегративна, компенсаторна, регулятивна. Церква як соціальний інститут.

Вселенські Собори та їх значення у становленні канону християнського православного вчення та формуванні єдності Помісних православних церков.

Становлення державотворчої соціальної доктрини Православної церкви у контексті формування та розвитку християнської теології. Візантійська теорія «симфонії» держави і церкви як відповідь на виклики соціально-політичного розвитку християнської середньовічної монархії.

Соціальна доктрина Католицької Церкви. Цінності притаманні гідності людини: істина, свобода, справедливість, любов.

Принципи, які лежать в основі соціального вчення Церкви: людської гідності, спільного блага; субсидіарності, солідарності.

Взаємопов'язаність принципів і цінностей та їх значення для побудови упорядкованого життя у суспільстві.

Біблійні засади протестантської теології. Особливості протестантського вчення: необхідність виправдання вірою, загальне священство, виключний авторитет Біблії, природна гріховність людини і можливість спасіння по благодаті Бога. П'ять основ протестантського богослов'я (Quinque sola— від лат. Quinque "п'ять", sola "тільки")— основні принципи протестантської теології, які на латині виражаються у формі фраз: Sola Scriptura («тільки Писання»), Sola fide («тільки вірою»), Sola gratia («тільки благодаттю»), Solus Christus («тільки Христос»), Soli Deo gloria («тільки Богу слава»).

Етика та економіка у протестантизмі.

Ключові слова: Вселенські Собори, християнський канон, теорія «симфонії» держави і церкви, спільне благо, субсидіарність, солідарність, універсальне призначення благ, протестантизм, Біблія, принципи протестантської теології.

Тема 4. Актуальні питання розвитку теологічної освіти в Україні. Спільне та відмінне між конфесійною та світською теологією.

Вплив теології на становлення перших європейських університетів. Історичний розвиток та сучасне відродження богословської науки в Україні. Формування основних академічних осередків богословської наукової думки в Україні.

Основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності у галузі богослов'я. Освітньо-кваліфікаційний стандарт «теологія». Пояснення основних богословських доктрин, термінів, методів, понять, принципів. Розуміння та особливості конфесійної та світської (позаконфесійної) теології.

Ключові слова: освітньо-кваліфікаційний стандарт, богословські школи, академічні світські (позаконфесійні) богословські осередки, історичний розвиток богослов'я. конфесійна теологія, світська (позаконфесійна) теологія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Відповідь теологічної думки на ключові виклики сучасного глобалізованого суспільства

Тема 5. Гідність людської особи. Права і свободи людини. Християнська біоетика.

Християнське осмислення цивілізаційного розвитку сучасного світу. Теологічні концепції цілісності, унікальності, та трансцендентності людської особи. Єдність людської особи. Відкритість до трансцендентності та унікальність людської особи.

Повага до людської гідності. Рівна гідність усіх людей. Свобода людської особи. Цінність і обмеження свободи. Зв'язок свободи з правдою і природним законом. Соціальна природа людини. Захист прав людини.

Важливість родини для людської особи. Сім'я як суб'єкт суспільства. Завдання виховання. Гідність і права дітей. Солідарність у родині. Родина, економічне життя і праця.

Розвиток біотехнологій, гендерне питання та проблема невиліковно хворих: позиція Церкви. Християнська біоетика як наука про пошану людського життя від зачаття аж до природної смерті.

Доктринальні та морально-етичні засади ставлення до невиліковно хворих. Проблема евтаназії. Паліативна допомога як протидія евтаназії. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи 1649 (2009) «Паліативне лікування».

Ключові слова: людська особа, трансцендентність, гідність людини, соціальна природа людини, природній закон. родина, виховання, права дітей, солідарність, біоетика, релігійна толерантність, гендерна ідеологія, Стамбульська конвенція, права ЛГБТ спільнот паліативна допомога, хоспіс, евтаназія, невиліковно хворі люди.

Тема 6. Внесок Церкви в боротьбу з бідністю та утвердження миру. Екуменічний рух та міжрелігійний діалог.

Людина, бідність, багатство. Суб'єктний і об'єктний виміри праці. Зв'язок між етикою й економікою. Моральний вимір економічної діяльності. Зв'язок між працею і капіталом. Зв'язок між працею і приватною власністю. Дитяча праця. Відпочинок від праці.

Принцип універсального призначення благ. Принцип солідарності та субсидіарності. Захист довкілля та подолання глобальної нерівності. Зв'язок між людською діяльністю і кліматичними змінами.

Внесок Церкви в утвердження миру та принципів мирного співіснування.

Мир – мета суспільного життя. Мир як плід справедливості. Принцип християнського вчення: «Коли мир, ми нічого не втрачаємо, коли війна, ми можемо втратити все». Реалізація права на самозахист. Право не виконувати злочинні накази, що порушують право народів і його загальні принципи. Пошук альтернативних війні розв'язань міжнародних конфліктів. Виклик релігійного тероризму. Обов'язок дотримуватися вимог міжнародного гуманітарного права.

Миротворча діяльність Церкви. Виклик релігійного тероризму. Міжрелігійний діалог і теологічне осмислення феномену екуменізму.

Ключові слова: довкілля, цілісність природи, кліматичні зміни, енергетичні ресурси, корінні народи, біотехнології, етика, економіка, проблема бідності, капітал, приватна власність, боротьба з бідністю, релігійна свобода, громадянська свобода, політична спільнота, співпраця церкви і держави, Миротворча діяльність Церкви. Виклик релігійного тероризму. Міжрелігійний діалог і теологічне осмислення феномену екуменізму.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
7	Разом/Максимальна кількість балів:			34		34		34
8.	Коефіцієнт	100:34=2.94		100:34=2.94		100:34=2.94		
9.	Загальний бал	100						

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
7	Разом/Максимальна кількість балів:			34		34		34
8.	Коефіцієнт	100:34=2.94		100:34=2.94		100:34=2.94		
9.	Загальний бал	100						

6.2. Завдання для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи – творче есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Теологія як наукова дисципліна та історичний феномен

Тема 1. Становлення раціонального викладу християнського богопізнання.

1. Перші спроби систематичного осмислення віри Церкви у ранньому християнстві.
2. Формування перших богословських шкіл на християнському Сході та у Західній Європі.
3. Визначення теології.

Тема 2. Співвідношення між теологією, вірою, релігієзнавством і філософією.

1. Зміст базових категорій та понять християнської теології.
2. Соціальна природа релігії.
3. Базові функції релігії.
4. Церква як соціальний інститут.
5. Зв'язок між теологією та філософією.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Теологія як суспільний феномен

Тема 3. Конфесійно-історична специфіка богословського осмислення місії та доктрини Церкви у православ'ї, католицизмі та протестантизмі.

1. Універсальність християнського вчення.
2. Вселенські Собори та їх значення у становленні канону християнського православного вчення.
3. Вселенські Собори та їх значення у формуванні єдності Помісних православних церков.
4. Становлення державотворчої соціальної доктрини Православної церкви у контексті розвитку християнської теології.
5. Візантійська теорія «симфонії» держави і церкви як відповідь на виклики соціально-політичного розвитку християнської середньовічної монархії.
6. Цінності істини, свободи і справедливості у католицькому соціальному вченні.

7. Принципи, які лежать в основі соціального вчення Церкви: людської гідності, спільного блага; субсидіарності, солідарності.
8. Особливості протестантського вчення: необхідність виправдання вірою, загальне священство, виключний авторитет Біблії, природна гріховність людини і можливість спасіння по благодаті Бога.
9. П'ять основ протестантського богослов'я: (Quinque sola— від лат. Quinque "п'ять", sola "тільки").
10. Етика та економіка у протестантизмі.
11. Взаємопов'язаність принципів і цінностей та їх значення для побудови упорядкованого життя у суспільстві.

Тема 4. Актуальні питання розвитку теологічної освіти в Україні. Спільне та відмінне між конфесійною та світською теологією.

1. Вплив теології на становлення перших європейських університетів.
2. Освітньо-кваліфікаційний стандарт «теологія». Формування основних академічних осередків розвитку богословської наукової думки в Україні.
3. Основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності у галузі богослов'я.
4. Історичний розвиток та сучасне відродження богословської науки в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Відповідь теологічної думки на ключові виклики сучасного глобалізованого суспільства

Тема 5. Гідність людської особи. Права і свободи людини. Християнська біоетика.

1. Єдність людської особи. Відкритість до трансцендентності та унікальність людської особи.
2. Повага до людської гідності.
3. Свобода людської особи.
4. Цінність і обмеження свободи.
5. Зв'язок свободи з правдою і природним законом.
6. Рівна гідність усіх людей.
7. Соціальна природа людини.
8. Важливість родини для людської особи.
9. Важливість родини для суспільства.
10. Родина як суб'єкт суспільства.
11. Християнська біоетика як наука про пошану людського життя від зачаття аж до природної смерті.

12. Доктринальні та морально-етичні засади ставлення до невиліковно хворих. Проблема евтаназії.
13. Позиція Церкви щодо розвитку науки і технологій та їх впливу на життя і здоров'я індивіда.
14. Відмінності секулярної біоетики, як публічного дискурсу, від християнської етики.
15. Біоетичні питання у подружжі. Сурогатне материнство.
16. Стамбульська конвенція, гендерна ідеологія, права ЛГБТ спільнот.

**Тема 6. Внесок Церкви в боротьбу з бідністю та утвердження миру.
Екуменічний рух та міжрелігійний діалог.**

17. Довкілля як колективне благо.
18. Християнське розуміння відповідальності людини за збереження цілісного і здорового середовища для всіх.
19. Потреба поважати цілісність природи і її цикли.
20. Зв'язок між людською діяльністю і кліматичними змінами.
21. Питання енергетичних ресурсів.
22. Зв'язок корінних народів з власною землею і її ресурсами.
23. Використання різних біотехнологій, їхня моральна прийнятність, їхні наслідки для людського здоров'я, вплив на довкілля і економіку.
24. Зв'язок між етикою й економікою.
25. Моральний вимір економічної діяльності.
26. Людина, бідність, багатство.
27. Суб'єктний і об'єктний виміри праці. Зв'язок між працею і капіталом.
28. Зв'язок між працею і приватною власністю.
29. Дитяча праця.
30. Відпочинок від праці.
31. Мир – мета суспільного життя. Мир як плід справедливості.
32. Реалізація права на самозахист.
33. Право не виконувати злочинні накази, що порушують право народів і його загальні принципи.
34. Пошук альтернативних війні розв'язань міжнародних конфліктів.
35. Виклик релігійного тероризму.
36. Обов'язок дотримуватися вимог міжнародного гуманітарного права.
37. Міжрелігійний діалог і теологічне осмислення феномену екуменізму.

1.3. Критерії оцінювання завдань для самостійної роботи

- 5 балів – відмінно, аспірант глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, послідовно, грамотно оформив самостійну роботу, додав ілюстративний матеріал, що повністю відповідає змісту роботи.
- 3-4 бали – добре, аспірант твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 1-2 бали – задовільно, аспірант знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 0 балів – незадовільно, аспірант не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у вигляді залікового оцінювання за результатами поточної успішності (проміжного контролю) з дисципліни «Актуальні проблеми теології».

6.5. Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7.Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред.. А.М. Колодного. – К., 2016.
2. Актуальні питання соціально значущої діяльності Церков і релігійних організацій в Україні: Наук. зб. / За ред. В. Бондаренка і А. Колодного - К., 2004.
3. Арістова А. В. Релігійні конфлікти в сучасному суспільстві: природа, вияви, шляхи врегулювання: Монографія. / А. В. Арістова. - К., 2007.
4. Виговський Л. А. Свобода совісті як чинник переорієнтації функціональної ролі релігійних інституцій та організацій // Релігійна свобода: функціонування релігії в умовах свободи її буття: Наук, щорічник / За заг. ред. А. Колодного і М. Бабія. - К., 2003.
5. Виговський Л. А. Функціональність релігії: природа і вияви. - Київ; Хмельницький, 204.
6. Вселенський Патріарх Варфоломій. Віч-на-віч із Тайною. Православне християнство у сучасному світі. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011.
7. Єленський В. Є., Перебенесюк В. П. Релігія. Церква. Молодь. -К., 1996.
8. Єленський В. Релігія після комунізму. - К., 2002.
9. Здіорук Є.І. Партнерство держави і церкви: Українські реалії в європейському контексті // Релігійна панорама. - 2009. - №10. - С. 26-39.
- 10.Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття: Монографія. - К., 2005.
- 11.Казанова Х. Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація. – Львів: В-во УКУ, 2019.
- 12.Кирило (Говорун), архимандрит. Українська публічна теологія.— К.: Відкритий Православний Університет Святої Софії-Премудрості, ДУХ І ЛІТЕРА, 2017.
- 13.Кардинал Йозеф Гьофнер. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002.
- 14.Климов В.В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності: Вибрані статті. - К., 2009.
- 15.Колодний А. М. Україна в її релігійних виявах: Монографія. - Л., 2005.
- 16.«Компендіум соціальної доктрини Церкви». — Папська Рада «Справедливість і Мир». — К. : «Кайрос», 2008.
- 17.Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За наук. ред. д. філос. н., проф. Анатолія Колодного та Людмили Филипович. -К., 2009. - С. 199-213.
- 18.Мартишин Д. С. Соціальне вчення православної церкви України в умовах політичної трансформації українського суспільства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 2. С. 102–106.
- 19.Міжетнічні та міжконфесійні відносини в контексті сучасних суспільних трансформацій. Матеріали Міжнародної науково - практичної конференції 29-30 квітня 2010 р. - Чернівці, 2010.
- 20.Методологічні аспекти релігійної філософії: навчально-методичний посібник / О.Є. Бродецький, І.В., Горохолінська. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015.

21. Мондін Б. Філософія релігії і теодіцея. Підручники систематичної філософії. – Львів: УКУ, 2008.
22. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. — К.: Інформ.-вид. центр УПЦ, 2002.
23. Релігієзнавчий словник / За ред. професорів А. Колодного, і Б. Лобовика. -К., 1996.
24. Релігія і церква в сучасних українських реаліях // Українське релігієзнавство. К., 2007. - № 44.
25. Соціальна доктрина Церкви: 36. статей. - Л., 1998.
26. Толерантність: сфера міжконфесійних відносин. Релігієзнавчий аналіз / За ред. А.Колодного і Л.Филипович. - К., 2004.
27. Християнство доби постмодерну: Кол. моногр. // Українське релігієзнавство. - К., 2005. - №3/ 2005 (35).
28. Taylor Ch. A Secular Age. – Cambridge, Mass.; London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007.
29. Stephen T. Davis , Eric T. Yang. An Introduction to Christian Philosophical eology: Faith Seeking Understanding. – Zondervan Academic, 2020.

Додаткова література:

30. Бодак В Релігія і культура: взаємодія та взаємовплив. - Київ; Дрогобич: Коло, 2005.
31. Гантингтон С. Релігія і третя хвиля // Релігійна свобода і права людини. – Т. 1: Богословські аспекти. – Львів, 2000. – С.19-25.
32. Горохолінська І. Постсекулярність: богословські та філософські інтенції сучасної релігійності. – Чернівці: Черн. нац. ун-т, 2019.
33. Гудзик К. Служіння Богу відбувається не в церкві, а коли ми йдемо до людей / День. - 2005. -№ 21.-8 лютого.
34. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. - К., 2003.
35. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. – Львів: Вид-во УКУ, 2013.
36. Ломачинська І. М. Релігійне лідерство в духовному вимірі християнської традиції: монографія. – Київ, 2008. – 286 с.
37. Мартишин Д.С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України: монографія / Д.С. Мартишин. — Київ: ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. — 272 с.
38. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. - К., 2003.
39. Попович В. М. Соціальне вчення православної церкви: історичне становлення думки / В. М. Попович // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7 : Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. - 2017. - Вип. 37. - С. 3-11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_7_2017_37_3.

40. Практичне релігієзнавство. Колективна монографія. За редакцією професорів А. Колодного і Л. Филипович. – Київ: Українська конфедерація журналістів та Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
41. Політологія // Кн. перша: Політика і суспільство; Кн. друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина та ін. - 2-ге вид., переробл. і допов. - К., 2003.
42. Релігійна безпека/небезпека України. Збірник наукових праць і матеріалів / за ред. А. М. Колодного. – Київ: УАР, 2019. – 316 с.
43. Релігійні ідентичності в їх сутності і конфесійних вимірах: український контекст. Кол. монографія / за ред. А. Колодного, Л. Филипович, А. Арістової. – Київ: УАР, 2021. – 348 с.
44. Beyer P. Religion and Globalization. – London: Sage Publications. Coupe, Laurence, 1994. – 324 p.
45. Casanova Jose. Religion, the New Millennium, and Globalization (2000 Presidential Address) / Jose Casanova // Sociology of Religion. – 2001. – Vol. 62, № 4. – P. 4–30.
46. Martin D. Secularisation and the Future of Christianity / D. Martin // Journal of Contemporary Religion. – 2005. – № 20. – P. 145–160.

ДОДАТОК до модуля I

Плани семінарських занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Теологія як наукова дисципліна та історичний феномен

Семінар 1

Тема 1. Становлення раціонального викладу християнського богопізнання. Спільне та відмінне між конфесійною та світською теологією.

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Перші спроби систематичного осмислення віри Церкви у ранньому християнстві.
2. Формування перших богословських шкіл на християнському Сході та у Західній Європі.
3. Визначення теології. Теологія як наукова дисципліна та історичний феномен.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 2

Тема 2. Теологія як суспільний феномен. Співвідношення між теологією, вірою, релігієзнавством і філософією.

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Зміст базових категорій та понять християнської теології.
2. Соціальна природа релігії.
3. Базові функції релігії.
4. Церква як соціальний інститут.
5. Зв'язок між теологією та філософією.

II. Проблемна дискусія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Теологія як суспільний феномен

Семінар 3

Тема 3. Конфесійно-історична специфіка богословського осмислення місії та доктрини Церкви у католицизмі, православ'ї та протестантизмі.

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Універсальність християнського вчення. Вселенські Собори та їх значення у становленні канону християнського православного вчення.
  2. Становлення державотворчої соціальної доктрини Православної церкви у контексті розвитку християнської теології.
  3. Візантійська теорія «симфонії» держави і церкви як відповідь на виклики соціально-політичного розвитку християнської середньовічної монархії.
  4. Принципи католицької соціальної доктрини: спільного блага, універсального призначення благ, субсидіарності, участі.
  5. Особливості протестантського вчення: необхідність виправдання вірою, загальне священство, виключний авторитет Біблії, природна гріховність людини і можливість спасіння по благодаті Бога.
  6. П'ять основ протестантського богослов'я: (Quinque sola— від лат. Quinque "п'ять", sola "тільки").
  7. Етика та економіка у протестантизмі.
- II. Проблемна дискусія.*

Семінар 4

Тема 4. Актуальні питання розвитку теологічної думки в Україні.

I. Обговорення теоретичних питань

1. Визначення теології як науки, що ставить собі за мету пізнання Бога.
2. Взаємозв'язки між конкретними богословськими традиціями і сучасною культурою.
3. Розуміння та особливості світської (позаконфесійної) теології.
4. Вплив теології на становлення перших європейських університетів.
5. Освітньо-кваліфікаційний стандарт «теологія». Формування основних академічних осередків розвитку богословської наукової думки в Україні.
6. Основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності у галузі богослов'я.
7. Історичний розвиток та сучасне відродження богословської науки в Україні.

II. Проблемна дискусія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Відповідь теологічної думки на ключові виклики сучасного глобалізованого суспільства

Семінар 5

Тема 5. Відповідь теологічної думки на ключові виклики сучасного глобалізованого суспільства. Захист доквілля та подолання глобальної нерівності. Християнська біоетика.

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Єдність людської особи. Відкритість до трансцендентності та унікальність людської особи.
2. Повага до людської гідності. Свобода людської особи.
3. Цінність і обмеження свободи. Зв'язок свободи з правдою і природним законом.
4. Рівна гідність усіх людей. Соціальна природа людини.
5. Принципи, які лежать в основі соціального вчення Церкви: людської гідності, спільного блага; субсидіарності, солідарності.
6. Єдність і взаємозв'язок основних принципів, їх моральне значення.
7. Взаємопов'язаність принципів і цінностей та їх значення для побудови упорядкованого життя у суспільстві.
8. Важливість родини для людської особи.
9. Важливість родини для суспільства. Родина як суб'єкт суспільства.
10. Гідність і права дітей.
11. Солідарність у родині. Родина, економічне життя і праця.
12. Християнська біоетика як наука про пошану людського життя від зачаття аж до природної смерті.
13. Позиція Церкви щодо розвитку науки і технологій та їх впливу на життя і здоров'я індивіда.
14. Відмінності секулярної біоетики, як публічного дискурсу, від християнської етики.
15. Біоетичні питання у подружжі. Сурогатне материнство.
16. Стамбульська конвенція, гендерна ідеологія, права ЛГБТ спільнот.

II. Проблемна дискусія.

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Християнське розуміння відповідальності людини за збереження цілісного і здорового середовища для всіх.
  1. Потреба поважати цілісність природи і її цикли.
  2. Зв'язок між людською діяльністю і кліматичними змінами.
  3. Питання енергетичних ресурсів.
  4. Зв'язок корінних народів з власною землею і її ресурсами.
  5. Використання різних біотехнологій, їхня моральна прийнятність, їхні наслідки для людського здоров'я, вплив на довкілля і економіку.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 6

Тема 6. Внесок Церкви в боротьбу з бідністю та утвердження миру. Екуменічний рух та міжрелігійний діалог.

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Зв'язок між етикою й економікою. Моральний вимір економічної діяльності.
2. Людина, бідність, багатство. Суб'єктний і об'єктний виміри праці.